

TEMA

FORMIDLING AF
GENSTANDEN

MiD

MiD Magasin #48 - april 2024
Formidling af genstanden

ISSN: 1904-1721

© Museumsformidlere i Danmark, MiD

www.mid-museumsformidlere.dk

Redaktion:
Thea Højvang Rasmussen
Merete Boel Essenbæk

Layout: Tryksager Online

Forsidebillede: Elever fra Ravsted Børneunivers undersøger stenaldergenstande og laver deres egen udstilling. Foto: Museum Sønderjylland.
Bagsidebillede: Forskningsformidling på Naturhistorisk Museum i vinterferien 2018. Anna var med til at dissekere en hvidnæse-hun (*Lagenorhynchus albirostris*), der indeholdte et lille foster. Fosteret indgår i samlingerne på Statens Naturhistoriske Museum.
Foto: Mette Hesselholt Henne Hansen.

MiD bestyrelsesmedlemmer:
Merete Boel Essenbæk (forperson)
Museumsformidler, Museum Sønderjylland
Aastrupvej 48A | 6100 Haderslev
Tlf: 30 80 26 87 | mees@msj.dk

Trine Just Hansen (næstforperson)
Kunst- og kulturformidler Vardemuseerne & regional koordinator skoletjenesten
Lundvej 4 | 6800 Varde
Tlf: 20 35 23 95 | tjh@naturkulturvarde.dk

Thea Højvang Rasmussen (kassere)
Afdelingsleder Formidling og Udstilling Nordjyske Museer
Algade 48 | 9000 Aalborg
Tlf: 25 19 74 06 | thea.hojvang@aalborg.dk

Wencke Maderbacher
Formidlingsleder, Moesgaard Museum
Moesgaard Allé 15 | 8270 Højbjerg
Tlf: 24 79 17 79 | wma@moesgaardmuseum.dk

Ulla Varnke Sand Egeskov
Museumsinspektør og udstillingskoordinator
Nordjyske Museer
Røde Møllevvej 26 | 9520 Skørping
Tlf: 25 19 74 86 | ulla.egeskov@aalborg.dk

Pernille Andersen (Suppleant)
Formidlingsinspektør
Naturhistorisk Museum Aarhus
Wilhelm Meyers Allé 10 | 8000 Aarhus C
Tlf: 61 22 66 03 | pma@nathis.dk

Birgit Pedersen (Suppleant)
Udstillings- og programkoordinator ARoS
Aros Allé 2 | 8000 Aarhus
Tlf: 61 55 44 85 | bp@aros.dk

INDHOLD

FORMIDLING AF GENSTANDEN	3
Merete Boel Essenbæk	
HVAD ER DET SÆRLIGE, SOM GENSTANDE KAN I UNDERVISNINGEN PÅ KULTURHISTORISKE MUSEER?	5
Marie Broen	
HVORDAN FORMIDLER MAN ET CIRKUSNUMMER PÅ ET MUSEUM?	8
Mikkel Arne Knudsen	
FORMIDLING AF VÆVNING SKAL VISES	11
Kirstine Kofoed Langli	
DEN SIDSTE SMS	15
Andreas Hoffmann	
ET GENSTANDSLØST KUNSTVÆRK	19
Nana Agnete Flarup Hansen	
DET UMISTELIGE ELLER DET UDSKIFTELIGE OM GENSTANDSBRUG VED KOLDKRIGSMUSEET REGAN VEST	21
Ulla Varnke Sand Egeskov	
HÅNDGRIBELIGE FORMER I FRANCISKA CLAUSENS BILLEDER	26
Sally Schlosser Schmidt	
NÅR GENSTANDEN VÆKKES TIL LIVE	30
Rasmus Thorup Kildegaard, Louise Sebro og Cecilie Bønnelycke	

FORMIDLING AF GENSTANDEN

Genstande er uundværlige for museer, hvilket måske lyder som en floskel, men ikke desto mindre er det sandt. Museumsgenstande er håndgribelige vidnesbyrd om fortidige levede liv og binder nutid og fortid sammen.

AF MERETE BOEL ESSEN/ÆK

Genstandene på museerne er en forudsætning for museernes eksistens. De er rygraden af museet i alle vores "søjler": Vi indsamler, registrerer, konserverer, forsker i, fremviser, iscenesætter dem. De kan udstilles, tekstes og lyssættes på utallige måder, og der kan opstå nye fortællinger om dem. Nogle genstande kan tåle, at gæsterne kommer helt tæt på, ja faktisk berører dem. Andre er skrøbelige og tåler hverken berøring eller lys, hvis de skal kunne holde til evig tid. Og endeligt så består museernes genstandssamlinger ikke "kun" af ting og sager. De genstande, som vi arbejder med, kan både være materielle, immaterielle eller være hele kulturmiljøer, bygningsmasser eller naturlandskaber.

Genstande i museal formidlingssammenhæng er imidlertid mere end autentiske unikke artefakter med tilhørende kontekst. Når vi taler om formidlingsgenstande kan de også bestå i at være kopier eller rekonstruktioner - alt

afhængig af hvordan, vi vil bruge dem og hvilken målgruppe, vi henvender os til.

I dette nummer af MiD-magasinet har vi samlet en vifte af eksempler på hvordan, genstande bruges i formidlingen på en række kulturhistoriske og kunstmuseer. Alle artikler har til fælles, at de vil bringe genstandene så tæt på museets brugere som muligt, og derigennem give genstande værdi og skabe forbindelse mellem fortid og nutid.

På Museum Sønderjylland - Brundlund Slot skal maleren Franciska Clausens kunst forstås og opleves med fingrene. Værkerne må imidlertid ikke berøres, så brugerne inviteres derfor til at bruge deres sanser og at eksperimentere, akkurat som kunstneren selv gjorde det. Kunsten Museum of Modern Art i Aalborg har et genstandsløst værk, som kun formidles, gennem brugerne, og formidlingen er 100% afhængig af hvem, der er gæster. Intet er rigtigt, intet er forkert, og oplevelsen ændres fra gang til gang, når nye

gæster træder ind i værket. Gæsterne er også dem, der fortolker og giver genstande betydning på museerne i Ilulissat i Grønland. Gennem berøring af kopier af grønlandske genstande bruger gæsterne deres egen forforståelse og viden til at give genstandes betydning og en historie. På Cirkusmuseet i Hvidovre og på Hørvævmuseet i Krengerup på Fyn er der masser af originale genstande, men formidlingen af dem er kun hel og fuldkommen, når genstandenes brug formidles gennem brug. På Koldkrigsmuseet REGAN Vest, en del af Nordjyske Museer, har man ligeledes valgt, at forståelsen af historien kræver, at man må røre og sanse - men ikke alle steder. Derfor er der her både autentiske genstande, kopier og massevis af rekvizitter i spil, alt afhængig af hvilken oplevelse, man ønsker at

give sine gæster. Den nærværende og sanselige oplevelse får man også på Reventlow-Museet ved Museum Lolland Falster, når der tændes op i det gamle komfur, og alle gæstens sanser aktiveres. Endelig bidrager Skoletjenesten - Videnscenter for eksterne læringsmiljøer med en række eksempler på, hvordan genstandene bruges i museumsundervisningen, så elevernes læring omkring kunst, kultur- og naturhistorie understøttes og gøres nærværende og vedkommende.

God læselyst!
 På vegne af MiD bestyrelse
 Forperson for MiD Merete Boel Essenbæk

FORMIDLING AF VÆVNING SKAL VISES

Hvad er hulkort, og hvordan kan de afgøre, hvordan mønsteret på det vævede tekstil ser ud? Hvilken funktion har harnisktrådene, og hvor hurtigt skyder skytten? Meget kan du læse dig til, men vil du lære og forstå håndværket, skal flere sanser i brug. Vævning skal vises, og det bruger vi vores museumsgenstande til.

AF KIRSTINE KOFOED LANGLI, HØRVÆVSMUSEET PÅ KRENGERUP GODS

I det naturskønne Vestfyn ved Krengerup Gods ligger Hørvævsmuseet. Det er et arbejdende museum, hvor museets frivillige væver på de forskellige væve, som også er en del af museets faste udstilling. Maskinvævene er mere end 100 år gamle og stammer fra Tommerup Væveri og Hørfabrikken i Tommerup. De er alle oprindeligt købt til hvert sit formål, og alle er fortsat i brug.

På museet skæres nye kæder (trend), og hver tråd drejes an, dvs. bindes i hånden på de forskellige maskiner. Springer en tråd i kæden, binder vi en væveknude. Knækker et tandhjul, finder vi et nyt. Vi smører maskinerne og reparerer hulkortene, som bestemmer de forskellige mønstre, der væves. Vi væver for at holde maskinerne i gang, og for at videregive et håndværk og et stykke tekstilhistorie. For skal man formidle vævning, må man vise det.

Museets væve er ikke døde udstillingsgenstande, men lever stadig med det formål, de blev fremstillet til. På de fleste museer har man genstande, som er registreret og beskyttet på et lager, og måske dubletter, som bliver brugt til formidling i udstillingerne. Det har Hørvævsmuseet ikke.

Det er et vilkår; vi lever med og for:

De væve, som er udstillet, bruger vi også til at væve tekstiler til museets butik. Vi tager ikke imod bestillinger, og vi væver ikke med en deadline, for vævene er gamle og ustadige maskiner, som vi må passe godt på. Hver har sin rytme og sin mekanik, og man skal stå i lære, for at få lov at væve. Det er ikke noget, man bare lige gør.

Et væveri i gave

For 30 år siden fik foreningen Hørvævsmuseet på Krengerup foræret en hel maskinpark af væve fra det nedlukkede Tommerup Væveri. I 1969 drejede væver og indehaver Kurt Reindel nøglen om til væveriet, som i de sidste produktionsår havde holdt til på den gamle skole i Koelbjerg. I 1994 blev der slået hul i muren, og vævene flyttet ud og transporteret til Krengerup Gods, hvor foreningen fik lov at leje lokaler i den tidligere kostald. Her blev vævene opstillet, og de frivillige blev oplært af Reindel til at væve på de enkelte maskiner.

Maskinvævene er museets fundament og udgangspunkt for

◀ Jacquardvæv fra Tommerup Væveri, af mærket Officine Galileo, Firenze, bygget ca. år 1930. Foto: Kirstine Langli.

▶ Revolvervæv, Hattersley & Sons Lim.Patent Kreichley, bygget år 1900, Skænket af Hanne og Erik Dyhr, Næstved. Oprindelig fra Kolding Hørfabrik. Her på væves der håndklæder, viskestykker og olmerdug. Foto: Ole Grønbæk.

formidlingen af vævning. De er samtidig også rammen for de frivilliges samarbejde og det sammenhold, der er opstået siden foreningens etablering i 1994.

Hver uge mødes nogle af museets 80 frivillige for at arbejde på de forskellige væve. Alle frivillige er tilknyttet forskellige udvalg, og har forskellige arbejdsopgaver: Vævning på hånd- og maskinvæve, syning, hørbereidning og spinning, byggehold, udstilling, registrering, skoletjeneste, aftenskole m.fl.

Mandage og onsdage bliver hulkorttrækkeme set efter, og hvis et kort er i stykker, bliver det kopieret og det nye syet ind i rækken af Jess.

Knud væver på den store damask-dugevæv, og ved siden af væver Litte, Ingelise og Lisbeth på servietter, der passer til. De to væve blev indkøbt i slutningen af 1920'erne af Edmund Reindel (Kurts far), som dengang var ansat på Hørfabrikken i Tommerup til at etablere et væveri. Da Fabrikken lukkede i 1960, købte Reindel de to væve til Tommerup Væveri. Begge væve står mere eller mindre som dengang. Det er de samme brune harnisktråde, der løfter lidserne og de enkelte tråde i kæden, når vævene rytmisk sætter i gang.

Nogle af de andre væve har fået nye harnisktråde i nylon. Nye dele kan være en nødvendighed for, at vævene fortsat kan bruges. På den måde holdes hjulene igang. De gamle maskiner har stadig en berettigelse og lever fortsat med den anvendelse, de blev skabt til. De er en del af formidlingen om, hvordan man bearbejdede hør - fra plante og strå til færdigvævet tekstil - i tiden før og efter 2. Verdenskrig. Dengang på en vævefabrik, og i dag på et arbejdende museum.

▲ Kurt Reindel lægger spolestativ til kædeskæring på trailer. Foto: Hørvævmuseet.

▶ Hulkort efterses og repareres. Foto: Ole Grønbæk.

◀ Servietvæv og dugevæv med jacquard-ovenmaskiner.
Foto: Hanne Wendelboe.

▼ Rundvisning på museet. Foto: Kirstine Langli.

Både på grund af lydniveauet af de forskellige væves rytmer og taktslag, og på grund af sikkerhed væver vi ikke i åbningstiden. Til gengæld er det praksis at tilbyde en rundvisning til alle gæster, hvor vi starter en væv og demonstrerer, hvordan den virker. Den mundtlige formidling og demonstrationen er meget vigtig for vores gæsters oplevelse hos os. Uden den er genstandene døde objekter, som de færreste ved, hvordan man bruger.

Nye formidlingstilbud

I disse år arbejder vi på at udvide vores formidling og skabe nye tilbud, som tilgodeser de gæster, der gerne vil opleve i eget tempo uden rundvisning. Derfor har vi filmet forskellige væve og arbejdsstationer, som kan ses ved at scanne QR-koder forskellige steder i udstillingen med dansk, tysk eller engelsk speak. På den måde kan man se, hvordan man laver nye hulkort, hvordan man skærer ny kæde til vævene, hvordan man dyrker og bearbejder hør fra strå til tråd, og selvfølgelig hvordan man væver, og hvordan maskinerne virker.

Et arbejdende museum

Hørvævmuseet er et privat museum, ejet af foreningen Hørvævmuseet på Krengerup. Vi vil skabe formidling og udstillinger, hvor man gerne må røre ved genstandene og erfare gennem hænderne. Vi mener, at det er den måde, vi lærer håndværket bedst – ved at prøve og mærke det selv. Vi vil videregive håndværket til nye generationer, lære fra os og oplære nye vævere. Af samme grund underviser vores skoletjeneste i vinterhalvåret skoleklasser i håndvævning, ligesom vi også har en aftenskole, der udbyder forskellige kurser hele året rundt.

Vi er godt klar over, at det har en pris, at vi bruger vores museums-genstande. De gamle maskinvæve kan blive trætte. Slidt af arbejdet. Heldigvis har museet adskillige frivillige med mange forskellige erhvervsmæssige baggrunde, blandt andre ingeniører, smede, tømrer, mfl., som kan reparere de gamle maskindele. Alle frivillige indgår i arbejdsfællesskabet med hver sine kompetencer og interesseområde, og bidrager til at vise et levende og attraktivt museum frem for museets gæster. ■

▲ QR-kode til film om Jacquard-vævning.

▲ Forskningsformidling på Naturhistorisk Museum i vinterferien 2018. Anna var med til at dissekere en hvidnæse-hun (*Lagenorhynchus albirostris*), der indeholdte et lille foster. Fosteret indgår i samlingerne på Statens Naturhistoriske Museum. Foto: Mette Hesselholt Henne Hansen.

MiD | www.museumsformidlere.dk

- er foreningen for museumsformidlere i Danmark og for andre, som interesserer sig for at formidle kunst, kultur og natur.
- prioriterer fagligheden i formidlingen og sætter fokus på faget.
- ønsker at styrke det tværfaglige samarbejde.
- styrker det kollegiale potentiale.
- arbejder for at opkvalificere formidling gennem styrkelse af såvel nationale som internationale samarbejder.

Bliv medlem af MiD

Et årligt medlemskab koster kun 350 kr. og du får muligheden for at netværke på formidlingsfagligt niveau, deltage i museumsfaglige debat- og temamøder, tage med på en veltilrettelagt studietur til et andet EU-land og ikke mindst får du MiD-magasinet, fyldt med museumsfaglige og aktuelle artikler fra den danske museumsverden.

Meld dig ind i foreningen på: kasserermid@gmail.com

Følg os også på Facebook